

NOTAT 3 scenarier for fremtidig skolestruktur

OPDATERET

Dato: 27. september 2011

Afdeling: Center for Skole

Sags nr.: 330-2010-71091

Sagsbehandler: Trine Rose

Dette notat beskriver 3 scenarier for fremtidig skolestruktur. Scenarierne tager afsæt i arbejdsgruppens anbefalinger til kriterier for den fremtidige skolestruktur. I notatet gennemgås forskningen på området og de tre scenarier sammenholdes med visionen for folkeskolen. Efterfølgende opsummeres konsekvenserne ved hver af de tre scenarier. Beregningerne er baseret på: Budgettildeling efter elevtal - 'rygsæksmodellen', undervisningsministeriets vejledende timetal og Skoleprognosen 2011.

Visionen

Folkeskolen - Din bro til en global fremtid

I Slagelse Kommune skal folkeskolen være det rigtige valg, der udvikler dygtige, demokratiske og aktive medborgere, som kan mestre fremtiden i en global verden.

Visionstema 1:

Vi fokuserer på trivsel og lyst til at lære i fællesskabet

Visionstema 2:

Vi fokuserer på bæredygtighed, høj faglighed og mangfoldige læringsmiljøer

Visionstema 3:

Vi fokuserer på, at forskellighed skal være en styrke i fællesskabet

Arbejdsgruppens anbefalinger til kriterier for fremtidig skolestruktur:

- Der skal være sammenhæng mellem bosætningspolitik og skolepolitik.
- Én skole, én matrikel, én bestyrelse, én ledelse.
- 10. klassecenteret skal bestå.
- Undervisningstilbud til elever med særlige behov skal indtænkes i alle modeller.
- Løsningen skal være langtidsholdbar, dvs. økonomisk bæredygtig i forhold til fremtidige udsving i elevprognoser m.v.
- Alle skoler skal være fagligt, økonomisk og pædagogisk bæredygtige
- Det faglige niveau skal højnes.

Hvad siger forskningen?

Dansk forskning i skolestruktur er sparsom, men internationale studier kan vanskeligt overføres til en dansk kontekst, da der er store forskelle i uddannelsessystemer – fx i struktur, finansiering, læreruddannelser mv.

I det følgende afsnit henviser administrationen henviser til:

- KREVI (Det Kommunale og Regionale Evalueringsinstitut): *'Konsekvenser af en ændret skolestruktur'* august 2010.
En gennemgang af eksisterende forskning om de effekter en ændring af den danske skolestruktur kan have. Notatet er baseret på undersøgelser af skoleområdet i Danmark suppleret med skandinaviske undersøgelser. Formålet med notatet er at skabe overblik over forskningen på området og kvalificere de kommunalpolitiske beslutninger om skolestruktur.
- Jill Mehlbye: *'Den højtpræsterende skole'* oktober 2010
Eneste danske undersøgelse på området, udkommet efter KREVI's notat. Beskriver hvad der særligt karakteriserer stabilt højt præsterende skoler, herunder skoler der i særlig grad formår at løfte elever med svag social baggrund.
- Skolens rejsehold: *'Fremtidens folkeskole – en af verdens bedste. Anbefalinger'* juni 2010
Er omfattet af KREVI's notat, men uddyber anbefalingerne.

I forskningen er der både argumenter for og imod større skoler set i forhold til den faglige kvalitet. 5 ud af 7 undersøgelser konkluderer forsigtigt, at store skoler styrker elevernes faglige udbytte og de faglige forhold for lærerne. Men undersøgelserne viser også, at skolestørrelsens betydning for fagligheden er begrænset i forhold til andre faktorer. Dog inddrager undersøgelser af afgangsprøvekarakterer og PISA-resultater ikke de skoler, der kun går til 6. klasse eller derunder, og hvor smådriftsulemperne for fagligheden kan tænkes at være størst. (KREVI)

Stabilt højt præsterende skoler er blandt andet kendetegnet ved, at de ligger i kommuner, hvor man har prioriteret at tildele indskolingselever i 0.-3. Klasse mere undervisning end minimumstimetallet. Derudover har de højt præsterende skoler en udbredt praksis for holddeling og høj grad af linjefagsdækning. Ligeledes prioriterer skolerne den forebyggende læseindsats og hjælp til elevernes lektielæsning (Mehlbye).

De økonomiske stordriftsfordele er tydelige, men mest markante for de mindste skoler. Forskningen peger på at stordriftsfordelene især gælder skoler på cirka 200 elever eller derunder. (KREVI s 14)

Skolens Rejsehold anbefaler, at en skole har mindst 3 spor på hver årgang. Det sikrer mulighed for at have de nødvendige kompetencer på skolen, for en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse, og for at skolen selv kan arbejde med lærernes kompetenceudvikling. (Rejseholdet s 32).

For at udnytte eksisterende skolebygninger optimalt, anbefaler skolens rejsehold, at man deler elevmassen på 'tværs' – fx i indskolings, mellemtrin og udskolingsskoler. Herved kan der etableres flere spor på hver årgang end ved en deling på 'langs' (Rejseholdet s. 32).

Folkeskolens Rejsehold anbefaler desuden, at der etableres en ny model for udskoling med valg mellem forskellige linjer, for at motivere eleverne i 7.,8. og 9. klassetrin og herved undgå, at de bliver skoletrætte. Rejseholdet påpeger, at hver skole

kun kan have et vist antal linjer, men at kommunen kan sikre et varieret udbud af linjer på tværs af skoler. Det anbefales, at eleverne kan vælge blandt alle linjer i kommunen. (Rejseholdet s. 30f).

Forskning viser, at en skolelukning ikke forårsager tilbagegang i lokalsamfundet. Derimod ser det ud til at man vælger at lukke skoler i områder, der allerede er præget af en negativ udvikling i indbygger og elevtal. I områder, hvor der ikke er et alternativt skoletilbud i nærheden, påvirker en skolelukning udviklingen i antallet af børnefamilier negativt i de første to år, og huspriserne dykker umiddelbart efter lukningen. Begge dele aftager dog over tid. Og i områder, hvor der er en anden skole i nærheden, har en skolelukning ingen effekt på udviklingen i befolkningstallet generelt. Ligeledes ændrer tilflytningen af børnefamilier til områder, hvor der er lukket skoler, sig stort set ikke. Forskning viser desuden, at fortsat adgang til en lukket skoles lokaler kan medvirke til at opretholde et aktivt foreningsliv i lokalsamfundet. En undersøgelse viser, at foreningslivet efter en skolelukning videreføres i cirka samme omfang som før, hvis der fortsat er adgang til de nødvendige faciliteter. (KREVI s 32 f)

Ved skolelukninger er der mulighed for, at der oprettes nye privatskoler eller at elever fra de lukkede skoler flytter til eksisterende privatskoler. Det vil betyde et fald i elevtal på de nye kommunale skoler. Forskning peger dog på, at åbning af privatskoler på den ene side spænder ben for realisering af økonomiske gevinster, men at den manglende gevinst i større eller mindre grad opvejes som følge af finansieringsreglerne - afhængigt af om kommunens udgifter er over eller under landsgennemsnittet. (KREVI s 18)

Der er ikke nogen dansk forskning, der undersøger sammenhængen mellem skolestørrelse og trivsel for almenelever. Trivsel og motivation hænger da også primært sammen med den enkelte skoles indre struktur - altså undervisningsmiljøerne, medarbejdernes kompetencer/ressourcer, aktiviteter mv. Mulighederne for at skabe en varierende og fleksibel indre struktur hænger nøje sammen med skolens økonomi. Det betyder, at store skoler med flere spor har bedre vilkår for at skabe trivsel og lyst til at lære. Modsat vil nogle elever givetvis opleve større enheder som utrygge, hvilket kan medføre dårligere trivsel.

Scenarie A: Store skoler med fuldt forløb 0-9 kl. Alle funktioner på skolen

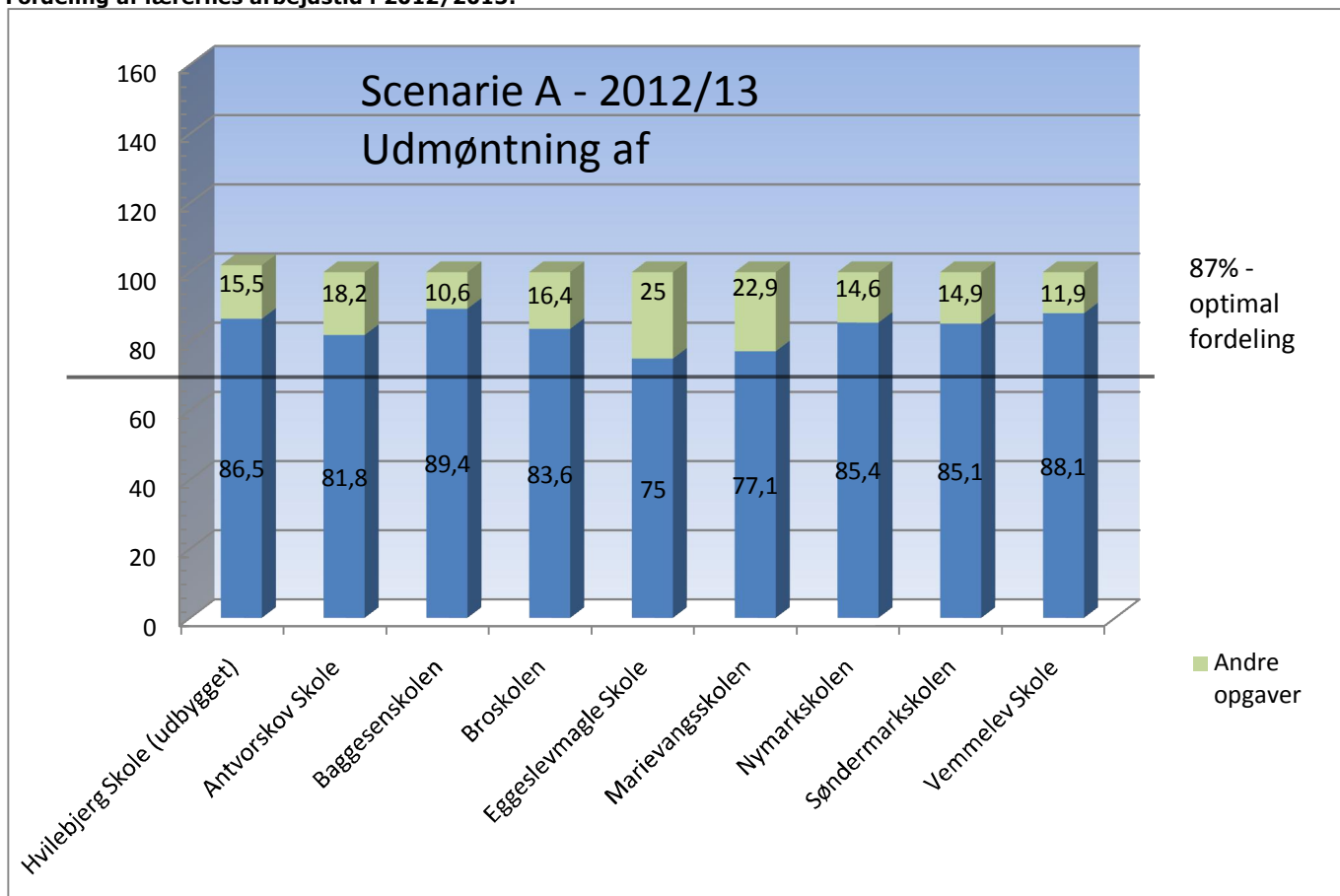
Karakteristika:

- Alle skoler har fuldt forløb fra 0.- til og med 9. klasse
- 500 – 1000 elever på én skole
- Faglige vejledere i alle fag på min. halv tid.

Grundantagelser:

- Det er godt med ét sammenhængende skoleforløb fra 0. til 9. klasse. Herved undgås skoleskift.
- Det fulde forløb fra 0.-9. klasse giver desuden optimale muligheder for progression og sammenhæng i strategi, målsætning, undervisningsmetoder mm. Herunder at sikre fælles fokus på folkeskolens slutmål: at eleverne er uddannelsesparate.
- Større enheder kan bidrage til større professionalisme i ledelsesteamet (pædagogisk og administrativt) og i personalegruppen (fagdidaktisk og pædagogisk)
- Færre enheder letter etablering af et tæt og forpligtende samarbejde med ungdomsuddannelserne. Dette er et godt grundlag for at få alle elever videre i ungdomsuddannelse.
- SFO-delen styrkes, idet SFOtilbuddene samles på færre skoler.

Fordeling af lærernes arbejdstid i 2012/2013:

Scenarie A understøtter visionen:

Der er **forskellighed** blandt elever og lærere:

Idet der bliver mange elever med stor aldersspredning på alle skoler. Det kan være stimulerende for de yngste elever at have ældre rollemodeller at se op til – og god læring for de ældste elever at kunne hjælpe og guide yngre elever. I forhold til etnicitet fordeler de danske og tosprogede elever sig nogenlunde jævnt mellem skolerne.

Der er **bæredygtighed og høj faglighed** på de 9 foreslåede skoler:

Alle skoler er fuldt bæredygtige og der vil være et større fleksibelt råderum de kommende 4 år. Det øgede antal spor på skolerne giver højt serviceniveau, herunder vejledende timetal til alle elever samt god tid til andre opgaver, holddannelse, efteruddannelse mv. Desuden vil mulighederne i det faglige samarbejde mellem lærerne blive forøget, fordi der er flere lærere, der underviser i samme fag. Det styrker også de faglige miljøer omkring linjefagene.

Økonomisk bæredygtighed er betinget af det konkrete elevtal på den enkelte årgang. Således kan skolestørrelser op til ca. 900 elever stadig have lave klassekvotienter på de enkelte årgange, der medfører dårlig økonomisk bæredygtighed. Først ved 900 elever eller derover har skoler med fuldt forløb en sådan volumen, at der er fleksibilitet til at rumme klasser med lave klassekvotienter uden at det går ud over serviceniveauet. Den nedre grænse på 500 elever er altså ikke i sig selv nok til at sikre økonomisk og faglig bæredygtighed på skoler med fuldt forløb.

Der er vilkår tilstede for at skabe **trivsel og lyst til at lære**:

Skoler med et forøget antal spor giver større fleksibilitet og dermed bedre mulighed for at tilbyde faglige udfordringer målrettet den enkelte elev - både fagligt stærke og dem, der er i særlige faglige og sociale udfordringer. Dette kan bidrage til at fastholde elevernes trivsel, motivation og ønske om at blive i folkeskolen.

Konsekvenser:

Valg af scenarium A vil medføre:

- at de nuværende skoledistrikter skal ændres, med deraf følgende flytning af cirka 2160 elever, nye klassesammensætninger samt mulighed for frafald til privatskoler eller andre skoler mv.
- 10 skoler skal lukkes, hvormed der forsvinder skoler i lokalområdet, og der vil blive skolebygninger, som skal sælges/ findes anden anvendelse for.
- Én ø-skole skal sammenlægges med en anden skole
- Øgede udgifter til transport
- Udgifter til udbygning og etablering af faglokaler ca. 60 mio. kr.
- Færre driftsomkostninger – fokus på liggeomkostninger
- Evt. indtægt ved frasalg af bygninger
- Harmonisering af skolestrukturen og dermed manglende mulighed for at vælge for eksempel en 'lille' folkeskole.
- Implementeringsfase over to år i forhold til anlæg og flytning af elever

Scenarie B: Opdelt forløb – 2.deling af forløbet

Karakteristika:

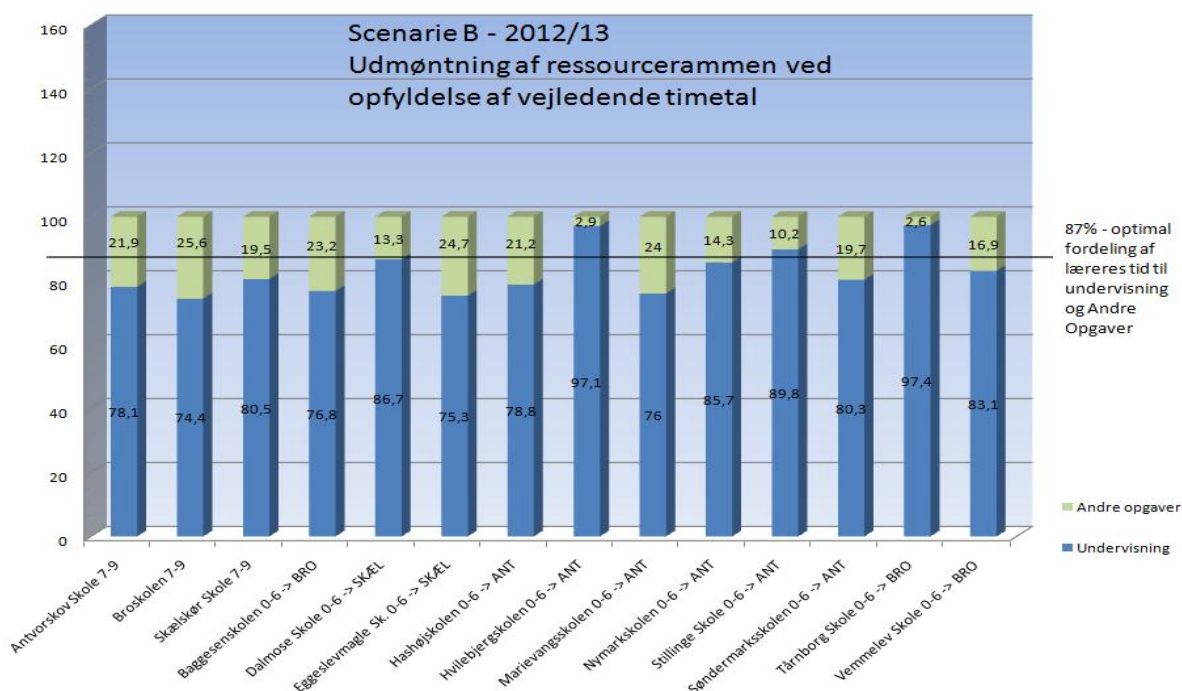
- Opdeling af skolerne i fødeskoler (0.-6. klasse) og overbygningsskoler (7.-9. klasse).
- Skolestørrelser og -antal kan varieres.
- Mulighed for at bevare fødeskoler i lokalområder og etablere få centralt beliggende overbygningsskoler.

Grundantagelser:

- Det er godt at samle de små elever og de store elever på adskilte skoler. Ved at koncentrere arbejdet omkring et mindre antal klassetrin kan man etablere et specialiseret miljø for elever og lærere.
- Små elever skal gå i skole i nærmiljøet med kort transporttid. Store elever kan transportere sig selv længere.
- Mange elever har godt af et skoleskift omkring 5. eller 6. klasse.
- Etablering af få overbygningsskoler kan sikre et tæt og forpligtende samarbejde med ungdomsuddannelserne. Dette er et godt grundlag for at få alle elever videre i ungdomsuddannelse.
- SFO-delen styrkes, idet SFOTilbuddene samles på færre skoler.
- Man kan undgå at vedligeholde/opdatere alle typer faglokaler på alle skoler, da en skole kun har behov for de faglokaler som fagrækken for hhv. de små eller store elever foreskriver.
- Større enheder kan bidrage til større professionalisme i ledelsesteamet (pædagogisk og administrativt) og i personalegruppen (fagdidaktisk og pædagogisk)

Hvad viser tallene?

Fordeling af lærernes arbejdstid på undervisning og andre opgaver i 2012/2013:

Scenarium B understøtter visionen:

Der er **forskellighed** blandt elever og lærere:

Mange elever i samme aldersgruppe samles på færre skoler, hvormed de får flere muligheder for sociale kontakter med jævnaldrene. Samling af de ældste elever på få overbygningsskoler ud fra deres eget valg af linje vil formentlig bidrage til en jævn fordeling af danske og tosprogede elever.

Der er **bæredygtighed og høj faglighed** på 11 skoler ud af 13:

Det øgede antal spor giver meget højt serviceniveau med det vejledende timetal til alle elever samt rigtig god tid til andre opgaver, holddannelse, efteruddannelse mv. På fødeskoler vil det være muligt at arbejde mere målrettet med læseindsatsen, når der er mulighed for at danne flere forskellige hold, og når den faglige ekspertise er bredere. Ligeledes vil mulighederne i det faglige samarbejde ml. lærerne blive forøget, fordi der er flere lærere, der underviser i samme fag og fordi disse læreres arbejde er koncentreret om et mindre antal klassetrin med den mulighed for specialisering som dette giver. Det styrker også de faglige miljøer omkring linjefagene.

Økonomisk bæredygtighed og høj faglighed er betinget af skolernes konkrete elevtal på hver enkelt årgang, så længe det samlede elevtal på en skole er under cirka 600 på fødeskoler og cirka 275 på overbygningsskoler. Først ved disse elevtal har henholdsvis føde- og overbygningsskolerne en sådan volumen, at der er fleksibilitet til at rumme klasser med lave klassekvotienter uden at det går ud over serviceniveauet.

Der er vilkår tilstede for at skabe **trivsel og lyst til at lære**:

Etablering af forskellige linjer og et ungdomsmiljø i udskolingen kan medvirke til at styrke motivation og forebygge skoletræthed blandt de ældste elever. Ligeledes vil skoler med et forøget antal spor have større fleksibilitet og dermed bedre kunne tilbyde faglige udfordringer til både fagligt stærke og svage elever. Det kan bidrage til at fastholde alle elevers trivsel, motivation og ønske om at blive i folkeskolen.

Konsekvenser:

Valg af scenarium B vil medføre:

- de nuværende skoledistrikter skal ændres, med deraf følgende flytning af cirka 2990 elever, nye klassedannelser, frafald til privatskoler eller andre skoler mv.
- 5 skoler skal lukkes, hvormed der forsvinder skoler i lokalområdet, og der vil blive skolebygninger, som skal sælges/ findes anden anvendelse for
- En ø-skole skal sammenlægges med en anden skole.
- Færre drifts- og leasingomkostninger
- Indtægt ved frasalg af bygninger
- Udgifter til udbygning på én skole samt opdatering/udbygning af fag- og SFO-lokaler
- øgede udgifter til transport
- Harmonisering af skolestrukturen
- Implementeringsfase i forhold til anlæg og flytning af elever

Scenarie C: Mangfoldighed i skolestrukturen

Karakteristika / bærende principper:

- Kommunen har det hele: Store skoler, små skoler, landskoler, skole på fuld tid, fødeskoler, skoler med fuldt forløb
- Ressourcetildelingsmodellen udfordrer nogle skoler mere end andre
- Varierende tilbud

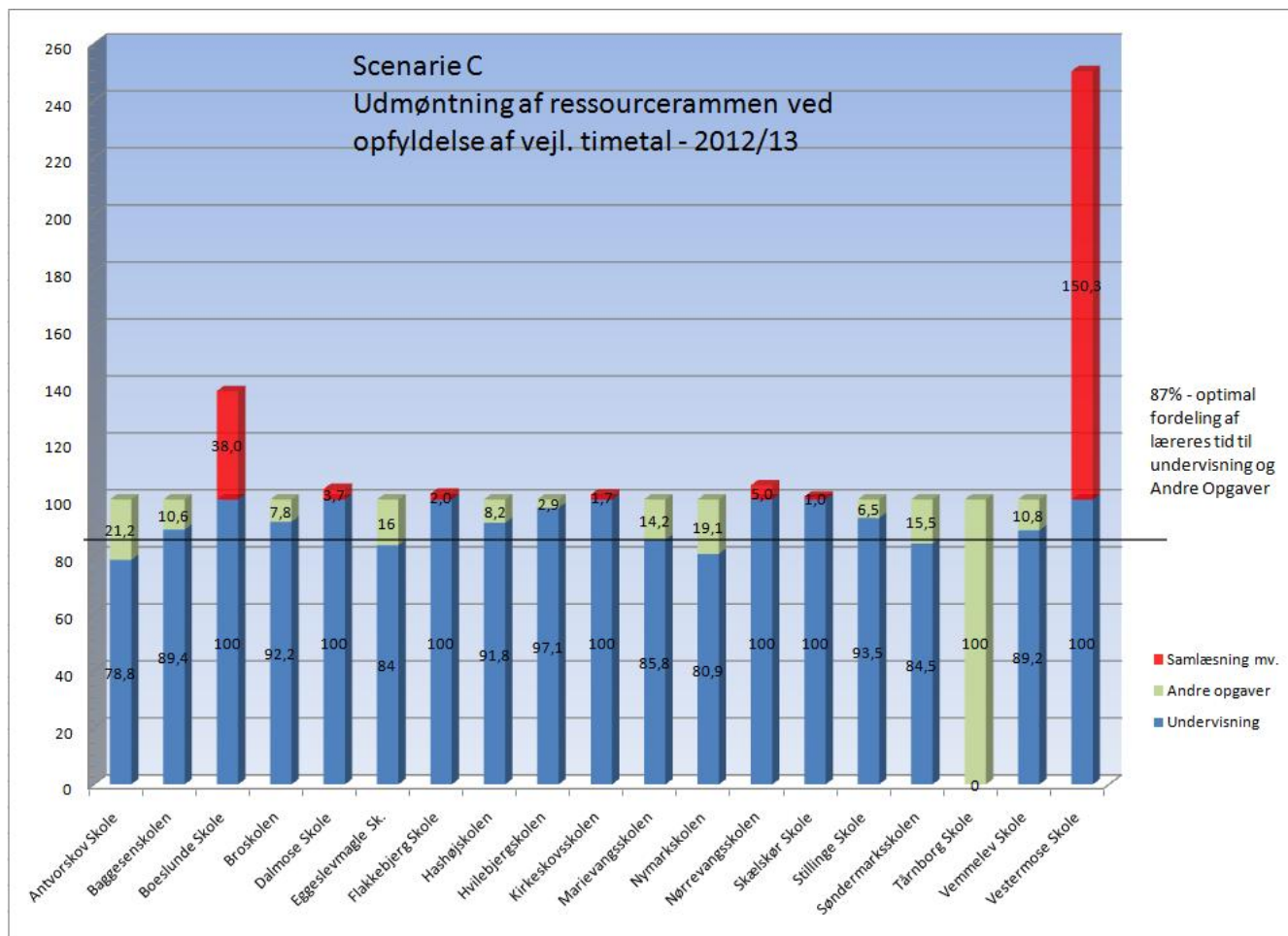
Hvad siger tallene?

En opgørelse i starten af skoleåret 2011/2012 viste, at serviceniveauet med den nye budgettildelingsmodel i den nuværende struktur er som følger:

- På 14 skoler er holddeling (tolærerordning) reduceret eller helt ophørt.
- 8 skoler har reduceret tiden til andre kerneopgaver end undervisning. F.eks. forældresamarbejde, tilsynsopgaver, mødeaktivitet, lektiecafé, bibliotek og vejledningsopgaver.
- På 5 skoler er fordelingen af elevtallet på årgangen en udfordring med den elevtalsbaserede budgetfordeling, idet de har årgange med 30-35 elever - For mange elever til classesammenlægning og får få elever til at kunne opretholde vejledende timetal.
- På 3 skoler har budgettildelingsmodellen væsentlige konsekvenser for specialklasser: 2 har sammenlagt specialklasser og 1 skole har tilført ressourcer fra normalundervisningen for at bevare klassestørrelsen.
- På 2 af de små skoler er der blevet mindre tid til ledelse, bl.a. fordi lederen må påtage sig flere vikar- og undervisningsopgaver.
- 4 skoler anvender inklusionspuljen (møntet på resourcecenter, vejledningsopgaver, holddeling/gruppeordninger mv til fremme af inklusion) til den almindelige undervisning for at undgå for høj grad af samlæsning.
- For 71,7 procent af samtlige klasser i kommunen er planlagt et timetal, der svarer til det vejledende timetal eller derover. For 28,3 procent er planlagt et timetal under det vejledende. I 2010/2011 modtog 12,9 procent under det vejledende timetal.
- Der er 24 færre almenklasser og 7 færre specialklasser i dette skoleår i forhold til 2010/2011. Reduktionen af klasser er sket ved classesammenlægninger, idet Slagelse Kommune har sat rammen for klassesammenlægning op til 28 elever. (ifølge Folkeskoleloven kan der gives dispensation til op til 30 elever i en klasse).
- På 12 skoler samlæses klasser på årgange med lave klassekvotienter på et sted mellem 10 til 90 procent af undervisningen. På Boeslunde Skole og Vestermose Skole samlæses klasser på tværs af årgange i alle timer.
- Den gennemsnitlige klassekvotient er steget på 19 ud af 20 skoler fra 20,03 til 21,45.

Fordeling af lærernes arbejdstid i 2012/2013:

Scenarium C understøtter **kun delvist** visionen:

Der er **forskellighed** i skoletilbuddene:

Der er mange forskellige typer af skoler at vælge imellem afhængig af, hvor mobil man er. På de skoler, hvor der er mange elever i samme aldersgruppe samles har eleverne desuden mange muligheder for sociale relationer. 13 skoler har få elever på årgangene – der er færre muligheder for sociale relationer med jævnaldrene. Danske og tosprogede elever fordeler sig ikke jævnt.

Der er ikke **bæredygtighed og høj faglighed** på 14 ud af 21 skoler:

De er hårdt udfordret på økonomi, hvilket går ud over serviceniveauet, herunder timetal, holddeling, tolærerordninger, antal ressourcer mv. Desuden er der på skoler med få lærere små faglige miljøer.

Det er svært at skabe vilkår for **trivsel og lyst til at lære**:

Da de store skoler, som er økonomisk og faglig bæredygtige og dermed har bedre muligheder for at etablere fleksible læringsmiljøer mm., har bedre vilkår for at udfordre og motivere eleverne end de mindre skoler.

Konsekvenser:

- Behov for forpligtende samarbejde mellem store og små skoler for at fremme pædagogisk bæredygtighed
- Behov for høj grad af samlæsning, flere årgange i samme klasse, reduceret holddeling mm.
- Nogle skoler kan kun tilbyde minimumstimetallet
- Ikke ekstra udgifter til anlæg eller transport
- Ingen flytning af elever